

יעל ויזל

אוצרת המוזאון לתרבות הפלשתים אשדוד

דו"ח השתתפות בכינוס ICR שנערך בפינלנד, 28.8 – 1.9, 2017

פינלנד חוגגת השנה 100 שנים לעצמאותה. הנושא TOGETHER נבחר כנושא המרכזי בחגיגות.

השתתפתי בכינוס השנתי של – ICR - הועדה הבינלאומית של מוזאונים אזוריים של איקו"ם שהתקיים בפינלנד תחת הכותרת TOGETHER- מוזאונים אזוריים במציאות החדשה.

הכנס התקיים בשלוש ערים: הלסינקי, המינלינה וטמפרה ונמשך 5 ימים. בכל יום ניתנו מספר הרצאות שכל אחת הוגבלה ל-15 דקות ובהמשך היום נערכו ביקורים במוזאונים ובאתרים היסטוריים של פינלנד שבחלקם גם קשורים למוזאונים, שם ניתנה לנו הזדמנות לפגוש חלק מהצוותים המקצועיים, לשמוע אותם ולשאול שאלות.

הרישום לכנס נערך בלובי מוזיאון העיר של הלסינקי. המקום מעוצב כמיטב המסורת הפינית בכורסאות ומושבים נוחים כשפסלי עץ צבעוניים, גדולי ממדים מוצבים בחלל. המקום מאוד אטרקטיבי ומזמין מבקרים להתרווח במקום ומהווה מקום מפגש ואפילו עבודה על מחשב לבודדים.

בהלסינקי נערך **אירוע הפתיחה** אותו פתחה סגנית ראש העיר בסקירה על הלסינקי כמודל לעיר שהתרבות בה תופסת מקום מרכזי.

המזכ"ל של איגוד מוזיאוני פינלנד מר Kimmo Leva הדגיש את חשיבות המוזיאונים כספקי שירות. לדבריו, אנו נמצאים בתהליך של שינויים מהירים בעולם ולכן עלינו לחשוב אחרת ולשנות את הדרך אותה אנו עושים כיום כדי לצעוד עם השינויים הללו ולהיות עדכניים. יש לשנות את הגדרת המוזיאון ולהגדירו כמקום שמשרת קהל על ידי שימור, לימוד והוראה. עלינו להבין שמוזיאון הינו משרת ציבור ועלינו לשאול שאלות כגון: מי הם הלקוחות שלנו ומה צפיותיהם? ברור גם שללקוחות יש דרישות וצרכים משתנים. זה מכתוב לנו פיתוח של שירותים מגוונים. כדי לפתור חלק מהשאלות הללו מציע הדובר ליצור שילוב ושיתוף בין מוזיאונים באמצעות תקשורת בינאישית ותקשורת ברשת.

עוד מספר תובנות אותן העלה המזכ"ל:

- מוזיאונים חשובים לבריאות – משמשים כמקום מפגש אנושי ומפחיתים רגשי בדידות.

- מוזיאונים הם מקור חשוב ללמידה ובעתיד יכללו גם כיתות לימוד.

- מוזיאונים חשובים לכלכלת המדינה. תיירים ומבקרים כמקור הכנסות.
- צרכן המוזיאון משלם עבור ה"מצרך" ועבור השירות שהוא מקבל. לכן יש לבדוק מה הצרכן מצפה ממך ומה הוא מוכן לשלם בתמורה?
- חשוב מאוד להכיר את המתחרים שלנו כדי להיות שונים ומושכים יותר.

הרצאה תחת הכותרת: "טופוגרפיות של פחד, תקווה ואכזבה" הוגשה על ידי מרצה-אורחת שהוזמנה לכנס: הגב' Jette Sandhal מנורבגיה. המרצה הציגה שאלות על יכולתם של המוזיאונים לעמוד מעבר למחלוקות, הבדלים ודיכוטומיות של המצב הגאופוליטי בעולם כיום, וליצור פלטפורמות משתפות למרות אי-הסכמות ולמרות קונפליקטים חברתיים ופוליטיים. כמו כן כיצד נבטיח שמרכז עשייתנו ייסוב סביב אכזבות ותקוות בחיי יום יום של האנשים סביבנו ושנוכל למצוא תקציבים בכיוונים אלה.

ברוב ההרצאות בכנס, הוצגו מצגות בהן נחשפנו למוזיאונים ולאתרים היסטוריים של הנציגים אשר בחלקם גם שיתפו אותנו בשאלות אתם הם מתמודדים: מה תפקיד המוזיאון במאה ה-21? עבור מי אנו עובדים בתקופה זו של שינויים מהירים? מה גורם לאנשים לבקר במוזיאון? מה המקום עושה למבקר? מה גורם לו להתאהב במקום? מה המוזיאון יכול לתרום במאה הבאה?

בהרבה מהמוזיאונים בהם בקרתי במסגרת הכנס ולאחר מכן גם באופן פרטי, "קרצו" לעדשת המצלמה של המבקרים תצוגות מיוחדות, למשל פינת תלבושות שהמבקר יכול להתלבש בהן ולהצטלם על רקע רלבנטי לנושאי המוזיאון. גם השימוש בתאים סגורים ומגירות שעל המבקר לפתוח ולגלות בתוכם מוצגים חזר על עצמו במספר מוזיאונים. הרשים במיוחד מוזיאון "לנין" שבו אפשר היה "להרכיב" את לנין על אופנועו ואפילו תאי האחסון לחפצי המבקרים ואהילי המנורות בחנות המוזיאון הציגו מידע רלבנטי לצופה.

לנין ואני

כאן ברצוני לציין מספר הרצאות שהרשימו אותי במיוחד :

Jaana Kataja מפינלנד העלתה את הנושא של שימור אוספים במוזיאונים אזוריים קטנים שאין להם לא אמצעים פיזיים, טכניים ולא כוח אדם מקצועי לטפל בצורה מקצועית באוספים שלהם. היא הציעה תכנית של שיתוף פעולה בין מוזיאונים אזוריים אשר על ידי שיתוף פעולה ביניהם יוכלו להעסיק ביתר קלות כוח אדם מקצועי שיסייע בשימור, סידור וקטלוג האוספים אשר כיום מצבם מתדרדר והולך. המחסנים לא מסודרים ומאוקלמים כראוי וכתוצאה מכך מוצגים היסטוריים עלולים להיעלם עם הזמן.

הרצאה מעניינת נוספת ניתנה על ידי **Arnold Toth מהונגריה** תחת הכותרת " Once there was a stadium": סיפורו של אצטדיון מקומי ישן משנת 1945 שהוחלט להרסו ולבנות אצטדיון מודרני במקומו. אנשי המוזיאון גייסו מתנדבים ואוהדי כדורגל אשר ראינו הקליטו ותיעדו את הזיכרונות של תושבי המקום מהאצטדיון, אספו תצלומים ישנים ואפילו חלקים ארכיטקטוניים של האצטדיון וכך הפכה הקהילה המקומית מעורבת בתיעוד ואיסוף חומרים לתערוכה מוזיאלית שתיפתח ב-2018.

סיפורו של אצטדיון בהונגריה

עניינה אותי מאוד הרצאתה של הנציגה המרשימה **ממצרים** **Wesam Mohamed** אשר ייצגה את רשות העתיקות המצרית ותפקידה לשתף פעולה עם כל המוזיאונים תחת מחלקת המוזיאונים בארצה. כמו כן היא האוצרת של המוזיאון המצרי בקהיר. כותרת ההרצאה שלה הייתה: *Revolution and the Sense of National Identity: The 25th of January 2011 revolution in Egypt and its impact on museums*". בעקבות המהפכה הני"ל שהתחוללה במצרים, ירד מאוד מספר התיירים שביקרו במצרים ובמוזיאונים שנותרו שוממים. אנשי המקצוע במוזיאונים הבינו לפתע עד כמה התושבים המקומיים היו מרוחקים ומנותקים מהמוזיאונים. חינוך, לימוד ומעורבות קהילתית לא עמדו מעולם על הפרק. כתוצאה מכך הוחלט לפתח תכניות קהילתיות חדשות, פעילויות חינוכיות וסדנאות עבור האוכלוסייה המקומית כדי למשוך אותם למוזיאונים וכדי לחזק בהם את הגאווה הלאומית שלהם להיסטוריה ולמורשתם רבת השנים. למרות התקציבים הדלים חודשו מספר מוזיאונים במגמה להפוך אותם לרלוונטיים יותר לאוכלוסייה המקומית.

המהפכה - נציגת המוזאונים ממצרים

בביקורנו במוזיאונים ובאתרים ההיסטוריים השונים בלט שיתוף הפעולה של מתנדבים בפרויקטים כגון "אמץ אתר", ושיתוף של צוותים מקצועיים של המוזיאונים המקומיים עם מתנדבים באתרים היסטוריים שבסביבתם. שטנו למבצר הימי המרשים Suomenlinna אשר הוקם במאה ה-18, על מקבץ איים מול יבשת הלסינקי, כאשר פינלנד הייתה תחת שלטון ממלכת שבדיה ובמאה ה-19 נכבש על ידי השלטון הרוסי. במהלך ימי הכנס ביקרנו בבית הולדתו של המלחין הפיני הנודע יאן סיבליוס שם קיבל את פנינו שחקן-נגן שבנוסף לסיפור תולדות חייו של המלחין ניגן מיצירות סיבליוס.

שחקן-נגן בבית יאן סיבליוס

ביקרנו במוזיאון הפתוח ב-Reippi, אכלנו אוכל מסורתי בחווה ונפגשנו עם ארכיאולוג חופר וקבוצת חופרים באתר חפירות ארכיאולוגי פעיל בו נחשף כפר מתקופת הברזל הפינית.

חופרים באתר חפירות ארכיאולוגי

לסיכום: מומלץ מאוד להשתתף בכנסים מעין אלה בהם ניתנת האפשרות ללמוד מהנעשה במוזיאונים אחרים בעולם, לפגוש ולהכיר עמיתים למקצוע ולהחליף מידע. ועל כך התודה והברכה לאיקו"ם ישראל על ההזדמנות שניתנה לי.

יעל ויזל

אוקטובר 2017